

Jo samana syksynä toteutettiin parikymmentä polkuretkä. Päänavaajana toimi tällä kertaa Joensuun Latu. Suomen ensimmäinen polkuretki kuljettiin Joensuussa 14. syyskuuta 1958. Matkaan lähdettiin Lykynlammen majalta ja reitti kierteli Polvijärvien ympäristössä. Taivalta tehtiin yleensä pitkin metsäpolkuja, välillä oli tietttömiäkin osuuksia.

Ensimmäiset retkeilijät lähtivät reitinmerkkaajan seurassa liikkeelle klo 9. Aluksi kuljettiin yhtenä joukkona, mutta pian ryhmä hajaantui ja karkijoukko lähti omille teilleen. Tästä aiheutui pieni välikohtauskin. Edellisenä iltana oli reitin viitoituksessa tapahtunut virhe ja etupään kulkijat joutuivat tekemään muutaman kilometrin ylimääräisen lenkin. Siinä toholluksessa puolenkymmentä naista putosi pitkospuilta ja kastui perusteellisesti. Onneksi sää oli aurinkoinen ja vaatteet kuivuivat nopeasti taukopaikalla nuotion lämmössä. Ensimmäisellä retkellä oli mukana 92 kävelijää, jotka taivalsivat joko pitemmän (30 km) tai lyhemmän (15 km) reitin.

Kuten laturetkelläkin, osoittautui lähtö Joensuun ulkopuolelta hankalaksi. Aloituspaikka siirrettiinkin seuraavana vuonna Joensuuhun. Viimeiseltä tarkastusasemalta järjestettiin paluukuljetus kaupunkiin, mutta innokkaimmat voivat kävelläkin takaisin.

Polkuretkä pyrittiin kehittämään jatkuvasti. Syksyllä 1961 kokeiltiin partiosuunnistusta. Tällä haluttiin tehdä tunnetuksi joukkuemuotoista luontoliikuntaa. Mukaan haastettiin yrityksiä ja kouluja. Latulaiset lupautuivat kulkemaan sellaisten joukkueiden mukana, jotka olivat epävarmoja suunnistus- taidoistaan. Ryhmät saivat myös apua ja lisäohjeita tarkastusasemilla.

Tälläkin kertaa järjestäjille sattui pieni kommellus. Viides tarkastusasema oli sijoitettu noin kilometrin verran sivuun kartalle merkitystä. Erehdys huomattiin pian, mutta seitsemän henkeä ehti porhaltaa ohi pysähtymättä. Onneksi kaikki olivat taitavia suunnistajia eikä lisäohjeiden puuttuminen haitannut menoa.

Polkuretket kierrettiin aluksi omin eväin. Nuotioasemat toimivat tarkistuspisteinä, joilla tehtiin merkintöjä osallistumiskorttiin. Näin voitiin tilastoida koko reitin todella kulkeneet. Nuotiolla nautittiin leppoisissa tunnelmissa omia eväitä ja vaihdettiin kokemuksia muiden retkeilijöiden kanssa. Pian alettiin muutamille nuotioasemille kuitenkin varata Ladun toimesta maksullisia virvokkeita – mehua, kahvia ja makkaraa.

Laturetkien tavoin myös polkuretkille vakiintui nopeasti oma kävijäkunta. Osallistujien määrä kohosi jo 1960-luvun alussa yli kahdensadan ja pysytteli vuodesta toiseen 200 ja 300 välillä. Retken suosio riippui luonnollisesti säästä – sadepäivänä osallistujamäärä putosi (esim. v. 1969: 130) ja aurinkoinen ilma taas houkutteli ruskan keskelle jopa 500 kävelijää (1966: n. 500 ja 1982: 484 osallistujaa). Kaksipäiväisyyssään ei aina taannut menestystä. Syksyllä 1985 todettiin, että vettä voi sataa kahtenakin päivänä peräkkäin.

Polkuretken nuotioasema oli kauniilla paikalla lammen rannalla.

Joensuun Latu vastasi yksin polkuretkien järjestelystä 1970-luvun alkuun saakka. Yhteistyö muiden kuntoliikuntajärjestöjen kanssa aloitettiin vuonna 1972, jolloin mukana olivat ensimmäisenä Kalevan Rasti, Joensuun Retkeilijät ja Joensuun Kuntoliikunta. Retki toteutettiin lisäksi kaksipäiväisenä ja matkan varrella oli pieniä kilpailuja. Kun molemmiksi päiviksi sattui vielä kohtalaisen hyvä sää, nousi kävelijöiden määrä yli yhdeksänsadan (910). Yhteistyö sujui hyvin, joten sitä jatkettiin. Myös Joensuun kaupunki tuli mukaan tapahtumaan vuonna 1973. Suomen Latu oli aloittanut koko maan kattavan polkuretkiyhteistyö Sydäntautiliiton kanssa vuonna 1974. Joensuun Latu kutsui Pohjois-Karjalan Sydänpiirin mukaan vuonna 1981. Varsinainen yhteistyö alkoi seuraavana vuonna, jolloin retken nimikin muuttui polku- ja sydänretkeksi.

Kävely edestakaisin Joensuusta hiihtomajalle tuntui monesta turhalta. Retken pääpaino oli koko ajan ollut Lykynlammen ja Polvijärvien maastossa, mutta vasta 1970-luvun lopussa se siirrettiin kokonaan alkavaksi hiihtomajalta eikä kaupungista lähtevää polkua enää merkitty.

Lykynlammelle syntyi vähitellen kolme vakioreittiä. Suosituimmaksi muodostui 6 km:n perhelenkki, josta selviytyivät kaiken ikäiset, nuorimmat jopa lastenrattaissa. Pärnävaaralle kiertävä 24–25 km:n lenkki vaati hieman peruskuntoa, mutta ei ollut mitenkään ylivoimainen. Esimerkiksi vuonna 1980 vanhin sen kiertäjistä oli 73 vuotias. Välimuotona oli vielä 12 km:n reitti.

Lisäväriä retkelle saatiin sijoittamalla sen alkuun luontopolku. Kysymykset liittyivät matkan varrella oleviin maastokohteisiin ja lopuksi testattiin käden- taitoja mm. heittämällä käpyjä maaliin.

Syksyllä 1988 polkuretken järjestäjiä odotti yllätys. Metsätyöt olivat sot- keneet maaston vaikeakulkuiseksi eikä Pärnän lenkkiä pystytty avaamaan. Kun tälle osuudelle ei lähtijöitä muutenkaan juuri ollut, päätettiin se jatkossa jättää kokonaan pois. Nykyisin (v. 2001) tarjolla on neljä vaihtoehtoa: 2 km, 3 km, 8 km ja 14 km. Vuonna 1995 polkuretki liitettiin osaksi Karjalan kävelyviikkoa.

Jäsenistön keskuuteen 1960-luvulla

1950-luvun loppupuoli kului erilaisten tempausten järjestämisessä sekä vuosit- ain toistuvien latu- ja polkuretkien kehittämisessä. Yhdistystä tehtiin tunnetuksi kaupungissa ja uusia toimintamuotoja tuli sitä mukaa kuin niille löytyi vetäjiä. Toiminta paisui laajaksi ja pieni vastuunkantajien joukko alkoivat väsyä. Vuosi- kymmenen lopulla oli pakko ryhtyä linjanvetoon, sillä voimia ei riittänyt useiden tapahtumien järjestämiseen.

Kesäkuussa 1961 pidettiin strategiapalaveri, johon osallistui myös Urho Mikkonen Suomen Ladusta. Tilaisuuden päätteeksi todettiin, että *"Joensuun Latu toimikoon pontevammin jäsentensä keskuudessa ja -hyväksi. Suuri yleisö tulkoon mukaan, jos haluaa, sillä seuran voimat eivät riitä suuren yleisön liikutta- miseen"*.

Päätös helpotti Joensuun Ladun toimintaa. Jäsenistöstä tuli nyt yhdistyksen keskipiste seuraavien parinkymmenen vuoden ajaksi. Tämä todettiin usein vuosikertomuksissakin. Samalla pahoiteltiin, ettei voimia riittänyt suuren ylei- sön liikuttamiseen lukuun ottamatta latu- ja polkuretkiä. Toisaalta todettiin että *"siitä entisestä on aina löytynyt se jokin"*, joka saa jäsenet mukaan. Vuoden ohjelma sai melko vakiintuneet puitteet, joita noudatettiin aina 1980-luvulle saakka.

Toimintakausi alkoi vuoteen 1982 saakka syksyllä lokakuuna alussa (Tämän jälkeen siirryttiin kalenterivuoteen). Niinpä toiminta alkoi patikka- ja kävely- retkillä. Samalla kartoitettiin polkuretken reittejä tai merkittiin ja raivattiin latu-uria (mm. kaupungista Lykynlammelle ja vuonna 1967 Lykynlammelta Pärnävaaralle). Yleinen polkuretki käveltiin syys-lokakuun vaihteessa. Siinä oltiin toimitsijoina lähtöpaikalla ja nuotioasemilla.

Useina syksyinä toteutettiin ruska-aikaan myös parin päivän mittainen vael- lusretki Petkeljärvellä, Koitereen rannoilla tai Suomujärvellä. Nämä retket oli- vat erityisesti naisten suosimia. Vuonna 1964 Petkeljärvellä tekikin taivalta vain naisista koostuva joukko, joka joutui ruskan puitteessa ihailemaan suoturpeen punerrusta.

Syyskauden ohjelmaan kuuluivat vielä vuosikokous ja pikkujoulu. Vuosikokoukseenkin osallistui yleensä ”ilahduttavan paljon” väkeä. Houkuttimena oli retkeilyyn liittyviä esitelmiä, tuote-esittelyjä sekä elokuvia Suomen Ladun toiminnasta. Pikkujoulupuurolle kokoonnuttiin Lykynlammelle tai jollekin kaupungin ulkopuolella olevalle retkeily- ja metsästysmajalle. Sinne saavuttiin usein koko perheen voimin – monethan olivat liittäneet jäseniksi koko perheensä. Perinteisten tonttuleikkien lomassa katseltiin vuoden mittaan kertyneet valokuvat ja kaitafilmit.

Talvikausi aloitettiin jäsenten yhteisellä hiihtovälineiden kunnostuksella. Sukset puhdistettiin edellisen kevään havunneulasista, hiekasta ja muusta roskasta, tervattiin ja taivuteltiin kärjet. Pohjustettujen latu-urien ja konelatu-
jen puuttuessa hangille päästiin yleensä vasta tammikuussa. Välinekunnostus ajoitui siksi joululomalle ja sitä tehtiin ammattikoulun tiloissa tai Lykynlammen hiihtomajalla.

Talven täyttivät sitten lähes joka viikonloppuiset hiihtoretket, joita aluksi kutsuttiin myös laturetkiksi. Latulaiset kokoontuivat torin kulmalle, josta suunnattiin yhdessä valittuun määränpään esimerkiksi Lehmonharjulle, Hammaslahteen, Liperin Veljesharjulle (nyk. Kaprakka) tai Heinävaaran metsästysmajalle. Usein hiihdeltiin myös Höytiäisen hiihtomajan eli Lykynlammen ympäristössä. Matkaa tehtiin käyttäen hyväksi valmiita latu-
uria, esimerkiksi koulujen hiihtolatuja, mikäli niitä sattui matkan varrelle. Välillä tarvottiin umpihangessa. Hiihtoretkillä avattiin myös tulevan laturetken latuja. Paluumatkat hoituivat julkisilla kulkuneuvoilla, siis linja-autolla tai junalla.

Hiihtoretkillä haettiin pohjakuntoa laturetkelle. Niillä oli oma vakiintunut kantajoukkonsa, jolle sääkään ei muodostanut estettä. Välillä epäiltiinkin, etteivät hiihtäjät aina muistaneet edes vilkaista ulos ikkunasta lähtiessään. Talvella 1964 nimittäin peräti 32 jäsentä suuntasi retkelle Heinävaaran majalle, vaikka mittarit näyttivät aamulla -30° . Alussa pakkanen nipisteli poskipäitä ja jäseniä. Jotkut olivat sentään huomanneet lähtiessä vetää villasukat monojen päälle lämmikkeeksi. Reipas hiihto ja nuotiotulilla keitetty kahvi lämmittivät matkalaisia. Perille päästiin paleltumatta. Lopullinen sulattelu tapahtui majalla odottavan saunan lauteilla. Paluumatkalle oli onneksi varauduttu linja-autokuljetukseen.

Vanhimpien latulaisten mieleen ovat erityisesti jääneet Kalle Mustosen järjestämät ”yllätyksetretket”. Latulaiset nousivat torin reunalta tai joltain muulta sovitulta paikalta paketti- tai linja-autoon, joskus jopa kuorma-auton lavalle. Se kuljetti tuntemattomaan määränpään. Perillä hiihdettiin tai patikoitiin, joskus yövyttiin tukkikämpissä. Näin tutustuttiin uusiin maisemiin ja majoipaikkoihin. Laskiaista liu’uttiin pulkkamäessä Lykynlammella, Pärnävaaralla tai jollain lähiseudun majalla.

Hiihtoretkien luonne muuttui hieman 1970-luvulla. Laturetkestä huolehti laturetkiyhdistys, joten latujen avaaminen ei enää ollut määräävänä tekijänä. Lisäksi elintaso oli noussut niin, että oma auto kuului moneen talouteen. Kokoontumispaikkana säilyi kauppatori, mutta nyt lähdettiin autoilla johonkin kohteeseen eri puolille maakuntaa. Perillä hiihdettiin aluksi pari, kolme tuntia, rakennettiin nuotiopaikka, jossa syötiin eväät ja keitettiin pannukahvit. Tauon jälkeen jatkettiin vielä parin tunnin hiihdolla ja palattiin kotiin. Kantajoukko osallistui retkille niin aktiivisesti, että johtokunta arvelikin sen kuuden kuukauden aikana lähes joka viikonloppu syövän ”ulkona”.

Romantiikkakin kukoisti näillä retkillä. Pareja syntyi useita. Sihteeri ja puheenjohtajakin löysivät yksityiselämässään yhteisen ladun vuonna 1970. Monesti latulaisuus oli koko perheen harrastus. Edullisen perhejäsenmaksun ansiosta moni liitti lapsensa yhdistyksen jäseneksi. Nuorisojäsenten määrä onkin aina ollut huomattava (esimerkiksi vuonna 1957: 27 %).

Maaliskuun lopulla kantava hanki ja aurinko houkuttelivat Pyhäselälle. Kohteina olivat Pyhäsaari tai Sortavalan saaret, jonne tehtiin nuotio, keitettiin kahvit ja paistettiin makkarat. Uutuutena kokeiltiin vuonna 1966 kevättalvella hiihtoa Pyhäselän yli Rääkkylään ja sunnuntaihiihtoa Höytiäisellä Munatsunsaareen. Hiihtokautta monet jatkoivat vielä yksityisesti Lapin hangilla. Oma-

Latulaisia hiihtoretkellä Pyhäselän jäällä 1950–1960-luvun vaihteessa.

kin Lapinretkeä suunniteltiin useina vuosina. Riittävän suuren osallistujamäärän puutteessa se jäi kuitenkin toteuttamatta.

Kansanhihdoista päävastuu oli siirtynyt kaupungin urheilulautakunnalle, mutta latulaiset avustivat edelleen latujen aukaisussa ja osallistujien kirjaamisessa. Hiihtoa vauhditettiin joinakin vuosina rynnäkköpäivillä, jolloin latulaiset ottivat vastaan suorituksia useissa paikoissa ja järjestivät mehuasemia.

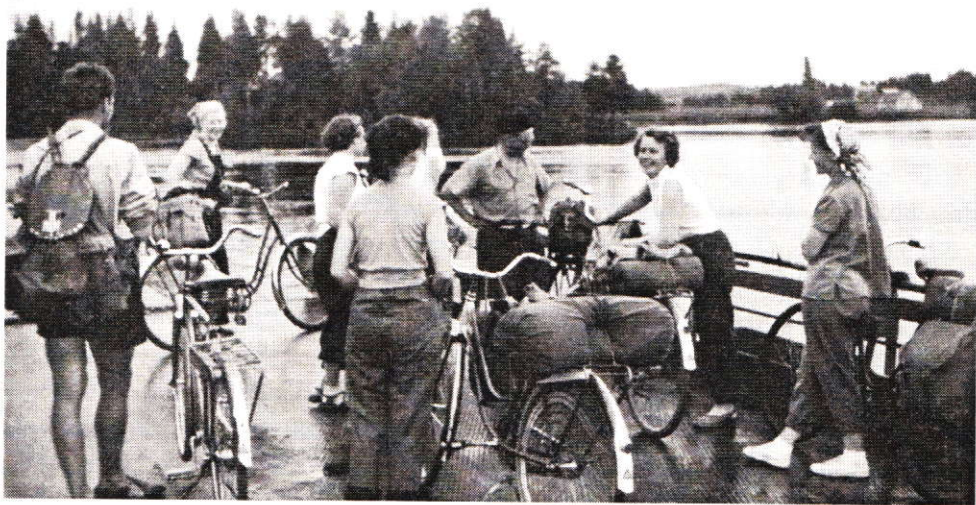
Oikullinen sää tietyksi kiusasi kampanjoita, joskus sattui sovituksi päiväksi kireä pakkanen, toisella kertaa vesisade tai lumipyry. Tammikuussa 1966 tehtiin todella töitä kansanhihtoryntäyksen hyväksi. Asiaa mainostettiin sekä lehdissä että lähettämällä kirjeitä liikelaitoksille. Mittarilukemat -25°C supistivat osallistujamäärän viiteenkymmeneen. Tämä masensi hyvin valmistautuneita kiritäjiä. – Ladun osuutta kansanhihtotuloksiin on vaikea sanoa, mutta monena vuonna Joensuu sai mainetta suorituskilometrien määrällä ja sijoittui hyvin kaupunkien välisessä vertailussa.

Vuosittain tehtiin lisäksi vähintään yksi pitkä, kaksipäiväinen hiihtoretkeä, usein perinteisesti Kolin-Herajärven maastossa. Se oli suunnattu jäsenille, mutta tapahtumasta ilmoitettiin lehdissä, joten ulkopuolisetkin voivat tulla mukaan. Yöpyminen tapahtui paikallisissa maalaistaloissa, tukkikämpissä tai metsästysmajoilla, joskus myös havulaavuissa. Myöhemmin majoituttiin Loma-Kolilla. Kovin suureen majoitukseen ei tarvetta edes ollut, sillä osallistujajoukko jäi yleensä vajaaseen kahteenkymmeneen.

Hiihtokausi päätettiin perinteisillä latuhautajaisilla, joita seurasi vapun vastaanottajaiset – *"ilman kaljaa"*. Kun nämä tapahtumat osuivat monesti lähes peräkkäisille viikoille, päätettiin ne yhdistää. Vappuna voitiin aloittaa myös pyöräily- tai patikointikausi ja suunnata eväretkelle johonkin lähellä olevaan kohteeseen. Tunnelmia kuvaa selostus vuoden 1971 Vuokon päivää (1.5.) retkestä: *"Todettiin, että Joensuun Latu oli järjestänyt onnistuneen Vuokonpäivän retken Heinävaaran majalle, jonne oli tällä kertaa tultu autoilla viettämään talvikauden päättäjäisiä. Aamulla oli saunottu ja yritetty tanssia, Asger Tervo oli selostanut retkeä Lemmenjoen–Vaskojoen maastossa 16.–28.4. sekä Veikko Kautto ja Ella Kautto retkestä "Porojärven seurakunnassa" Kilpisjärven–Haltin maastossa 27.3.–7.4. Illan mittaan oli paikalla 17 henkeä ja 10 oli yöpynyt – Todettiin, että Kari Kuikka oli voittanut pilkkikilpailun saaden 43 kalaa"*.

Pyöräretket kuuluivat kevääseen ja kesään. Niille tosin osallistui vain pieni joukko. Kevät ja kesä olivat muutenkin yhdistyksessä melko hiljaista aikaa. Kevään pihatyöt, kesämökit, lomamatkat ja marjastusretket pitivät huolen latulaisten luontoliikunnasta omasta takaa.

Retkien ja juhlien ohella jäsenistölle oli tarjolla vielä kerhoiltoja, joissa valotettiin retkeilyn tai hiihdon salaisuuksia, kerrottiin Lapin vaelluksista tai Suomen Ladun toiminnasta. Toimintaan vaikuttivat myös jäsenistön omat kiinnostuksen kohteet. Monet jäsenet osallistuivat myös Suomen Ladun järjes-

Pyöräretket kuuluivat kevään ja syksyn ohjelmaan. Joskus pyörät kuljetettiin junassa lähtöpaikkaan.

tämään koulutukseen ja jakoivat sitten saamaansa oppia jäsenilloissa.

Pelastuspalvelutoimintaan Suomen Latu lähti mukaan vuonna 1960. Joensuuassa kiinnostuttiin asiasta kolme vuotta myöhemmin (1963). Kuusi latulaista suoritti SPR:n ensiapukurssin ja jäsenillassa kerrottiin pelastuspalvelusta. Seuraavana vuonna Ladun ryhmä oli mukana neljässä etsinnässä ja yhdessä suurharjoituksessa. Tähän toiminta sitten lopahtikin pitkäksi aikaa, lieneekö syynä ollut vetäjien puute vai etsintöjen vähyys.

Ensiapuryhmän panosta tarvittiin kuitenkin laturetkillä. Vuonna 1971 jouduttiin tositoimiin, kun yksi hiihtäjä ajoi yhteen auton kanssa ja katkaisi kätensä, toinen kaatui mäessä ja katkaisi jalkansa. Lisäksi yksi uupui Hirvirannassa ja hänet saatettiin vieraaseen autioon huvilaan toipumaan. Ensiaputaidot ja yhdistyksen hankkimat ahkiot olivat silloin tarpeen.

Toiminnasta ei siis ollut puutetta. Johtokunnan harmiksi tapahtumiin osallistui kuitenkin vain pieni joukko jäseniä. Hiihtoretkeillä oli mukana 10–15 henkeä, patikka- ja pyöräretkeillä tätäkin vähemmän. Esimerkiksi kaudella 1969–1970 järjestettiin 41 lauantai- tai sunnuntaitretkeä. Osallistujia oli niillä yhteensä 323, siis keskimäärin vain 8 henkeä retkeä kohti. Johtokunta ihmettelikin, ”miksei nuotiolla käristetty makkara ja noen mustaamasta pannusta tarjotun Mokka-kahvin sekä Windsor-teen tuoksu saanut houkutelluksi enemmän jäsenkuntaa liikkeelle”. Jäsenmääräkin laski 1960-luvun lopulla alle 150 (alimmillaan 126 jäsentä vuonna 1969) ja lähti nousuun vasta 1970-luvun puolivälissä.

Naisia jäsenkunnasta oli yli puolet ja he olivat selvästi miehiä aktiivisempia. Jos jonkin asian hoitamisessa oli huomauttamista, koski se yleensä miehiä. Usein vuosikertomukset korostavat, että naiset sentään tekivät osuutensa kiitettävästi.

Maailmanennätyshiihto ja muita tempauksia

Vaikka toiminta painottuikin jäsenretkiin, järjestettiin kuitenkin joitakin suuria tempauksia hiihdon ja muun liikunnan lisäämiseksi. Ehdottomaksi kohokokh-daksi 1960-luvulla muodostui maailmanennätyshiihto. Kansanhiihtoinnostus oli laskenut ja lisäpotkuksi tarvittiin jotain todella näyttävää. Tällöin yhdistyksen puheenjohtaja Kalle Mustonen esitti puoliksi leikillään maratonviestiä, joka kestäisi pari viikkoa. Alkuepäilyjen jälkeen johtokunta innostui asiasta. Yhdistyksiltä, yrityksiltä, liikelaitoksilta ja erilaisilta työyhteisöiltä kyseltiin halukkuutta osallistua tapahtumaan. Haaste otettiin yleensä innostuneesti vastaan ja Joensuun Latu päätti lopulta toteuttaa oikean maailmanennätyshiihdon.

Viesti alkoi juhlallisesti 19.1.1964 klo 12.30 Urheilutalon aukiolta. Ladun puheenjohtajan pidettyä esipuheen tempauksen tarkoituksesta ampui liikunta-neuvoja Yrjö Karttunen lähtölaukauksen. Kaupunginjohtaja Tauno Juntunen lähti yhdessä Kalle Mustosen kanssa "avaamaan" latua sankassa lumisateessa. Molemmilla oli yllään viestivaate, jossa luki: *Joensuun Latu, Kansanhiihto*. Avajaisista saatiin pätkä televisioon ja yleisradio haastatteli sekä kaupunginjohtajaa että Joensuun Ladun johtoa.

Noin viiden kilometrin mittainen latu kiersi kaupungin ruutukaava-alueen ympäri. Kaksi kierrosta vastasi siis yhtä kansanhiihtosuoritusta. Aluksi viestiä veivät Joensuun Ladun jäsenet. Julkisuuden myötä halukkaita hiihtäjiä alkoi tulla lisää. Monet työnantajat hyväksyivät hiihdon työajallakin. Viestiä veivät mm. eri urheiluseurat, poliisit, lehtimiehet, pankkien henkilökunta, liikelaitokset, rautatieläiset, seminaarilaiset ja yksityiset perheet. Yrjö Karttunen hoiti hiihtovuorojen jaon ja näin viesti saatiin kulkemaan katkeamatta. Tapahtuma herätti suurta innostusta Joensuussa, mutta myös koko Suomi seurasi sitä kiinnostuneena.

Julkisuuden myötä mukaan tarjoutui hiihtäjiä Joensuun ulkopuoleltakin. Varauksia oli kuitenkin tässä vaiheessa jo niin paljon, että etusija päätettiin antaa kaupunkilaisille. Halukkaille järjestettiin mahdollisuus "mukana hiihtämiseen". Varsinaiset ME-hiihtäjät kuittasivat suorituksensa matkan varrella olevalla huoltoasemalla. Sinne toimitettiin toinen kansanhiihtovihko, johon kirjoittivat nimensä muut osallistujat. Sanomalehti Karjalainen lahjoitti viestiin palkinnon, joka arvottiin lopuksi kaikkien osallistujien kesken. Paikallislehti Joensuulainen puolesta järjesti lukijoilleen veikkauskilpailun viestinvaihtojen ja -hiihtäjien määrästä.

Kuukausi ME-viestiä

19.2.
Kyllä se nyt kuukauden ainakin menee, tuumii kaupunginjohtaja Tauno Juntunen Joensuun E-viestin alkaessa radiohaastattelussa, kun häneltä kysyttiin, kauanko hän arvelee viestin kestävän. Hän ei kuitenkaan siihen vielä silloin uskonut, mutta eilen tuli tämä lupaus lunastettua, sillä klo .30 oli viesti pyörinyt tasan kuukauden. Viestivuorossa oli kuukauden täyttyessä Kotilainen, jonka ohittajat, keskimmäisinä viestin tuojat Helena Koukki ja Kaija Pesonen sekä ulommaisina lähtijät aija Kolehmainen ja Anja Kajo suorittavat tässä historiallista vaihtoa. Eilen illalla tuli sitten Läänin hallituksen vuoro ja se jatkaa viestiä pakkasyöstä tähän päivään.

Maa-ilmannäytysviesti sai runsaasti huomiota tiedotusvälineissä. Viestin etenemistä ja osallistujamääriä seurattiin tiiviisti lehdistössä.

Viestiä kuljetti aina kaksi hiihtäjää kerrallaan. Se kulkikin yötä päivää liki kolmen kuukauden ajan eli 17.4. klo 22.30 saakka (yhteensä siis 89,5 vuorokautta). Yöosuudet olivat kiehtovia, mutta myös raskaita. Joskus osuuden varannut ei herännytään vapauttamaan edeltäjänsä. Näin joutui toinen hiihtäjä keskiyöllä soittamaan tuttaviaan apuun tai käymään herättämässä seuraajansa.

Innokkaita hiihtäjiä olisi riittänyt ties kuinka kauan, mutta esteeksi tuli lumen sulaminen. Loppuvaiheessa latu siirrettiin kulkemaan urheilukentältä kaupungin eteläpäähän ja sieltä jälle Linnunlahdelle, mutta sekään ei kauan auttanut. Hiihto oli pakko lopettaa.

Viimeisen osuuden suoritti Yrjö Karttunen vesisateessa. Häntä edeltänyt hiihtäjä kertoi sanomalehti Karjalaiselle tilanteesta *"Oli todellinen vesikeli. Vettä oli laduilla pahimmissa paikoissa puolissääreä asti. Ei ollut suksilla enää oikein luistoa. Välillä piti mennä eteenpäin hyppimällä. Pimeyden vallitessa ja veden keskellä hiihtäessä tahtoi joskus mennä nokalleen, kun ei oikein erottanut hyppy-osuuksia hiihto-osuuksista."*

Virallisesti maailmanennätys hiihtoon kirjattiin 2 436 osallistujaa, mutta todellisuudessa "seuralaisina" hiihti lisäksi ainakin 1 000 henkeä. Viestin viejän kunnosta riippuen matka eteni milloin hitaammin milloin nopeammin. Hiihtäjien ikäkin vaihteli viidestä vuodesta päälle seitsemäänkymmeneen. Kaikkiaan tuli hiihdettyä viestinä 14 671 kilometriä.

Samana toimintavuonna ME-hiihdon kanssa Porvoo haastoi Joensuun prosentipyöräilykilpailuun. Kaupunki uskoj järjestelyt Joensuun Ladulle ja maksoi siitä korvaustakin ruhtinaalliset 80 mk. Jo marraskuussa 1963 tehtiin asiaa tunnetuksi pyöräilemällä – poliisilaitoksen luvalla – plakaatit selässä ympäri kaupunkia. Aikainen lumentulo kuitenkin lykkäsi varsinaisen pyöräilypäivän seuraavalle vuodelle toukokuun alkuun. Tapahtuma onnistui hyvin ja Porvoo tuli voitetuksi. Myös pyöräilyä liikuntamuotona tuli samalla tehtyä tunnetuksi.

Valtakunnallisten "kevään kuntokampanjoiden" (KKK) järjestelyt kaupunki antoi myös Joensuun Ladun tehtäväksi. Tavoitteena oli saada kaupunkilaiset liikkumaan maaottelumarssien tapaan. Samalla kasvatettiin kuntoa kesän retkeilyjä varten. Keväällä 1966 toukokuun puolivälissä järjestettiin kokeeksi näytävä avajaistapahtuma torille. Paikalle oli kutsuttu kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, joka ampui lähtölaukauksen. Tämän jälkeen joukko lähti tekemään taivalta torvisoiton saattelemana kävellen tai pyöräillen. Kaupunkilaiset olivat kuitenkin aamu-unisia. Sunnuntaiaamuna kello seitsemän paikalle oli saapunut vain pieni joukko kävelijöitä.

Pallo lentää ja kunto nousee

Ulkoilun ohella harrastettiin myös sisäliikuntaa. Suomen Latu tutustutti suomalaisia erilaisiin pallopeleihin ja laati niihin sääntöjä (mm. lentopallo, polttopallo, sulkapallo). Joensuussa suosiota sai näistä lentopallo. Yhdistyksessä oli innokkaita pelaajia, jotka olivat menestyneet myös Suomen Ladun kesäpäivien kisoissa. Se kannusti harrastamaan lajia talvella.

Aluksi lentopalloporukka kokoontui harjoituksiinsa epävirallisesti, mutta vuonna 1954 yhdistys vuokrasi talveksi salin Karsikon koululta. Kesällä jatkettiin kokoontumalla Lyseon pihalla tai Nepen kentällä. Lentopalloa varten perustettiin erillinen palloiluvaliokunta/toimikunta vuonna 1956.

Osallistujia riitti vuodesta toiseen lähes 20 kerrallaan. Valtaosa pelaajista oli miehiä, mutta joukkoon uskaltautui myös naisia. Esimerkiksi innokas latulainen Hilkka Nissinen huomasi lehdestä ilmoituksen lentopalloharjoituksista ja tuli mukaan alunperin sen innostamana.

Yleensä pelattiin sekajoukkueena. Talveksi 1961–1962 naisille varattiin kuitenkin oma vuoro uudelta Nepen koululta. Lieneekö ollut pulaa valmentajista vai pelaajista, mutta vuoron käyttö oli vähäistä. Naiset ryhtyivätkin lopulta pelaamaan sulkapalloa – ja kuuluihan sekin Suomen Ladun ohjelmaan.

Suomen Ladun kesäpäivillä saavutettiin menestystä lentopallossa, mutta Joensuun puulaakikisoissa kärsittiin tappioita. Ystävyysotteluita käytiin 1960-luvulla Imatran Ladun kanssa. Ensimmäiseksi imatralaiset saapuivat retkelle Joensuuhun kevättalvella 1963 ja voittivat isännät. Kisojen lisäksi vietettiin yhteistä laskiaisriehaa Lykynlammella pyllymäenlaskun ja letkajenkan merkeissä.

Vastavierailulle lähdettiin keväällä 1965. Samalle päivälle oli sovittu yhdessä urheilulautakunnan kanssa myös kansanhihdon kiritempaus. Latulaisten puuttuminen aiheutti yleisökadon. Paikalle saapui vain kaksi hiihtäjää, molempien järjestäjien puheenjohtajat. Lentopallo oli siis vienyt voiton hiihdosta. Imatralaisille hävittiin tälläkin kerralla tuloksella 4–1.

Lentopalloinnostus alkoi laantua 1970-luvun lopulla. Kun pelaajia ei enää ollut kovin monta ja yhdistys kärsi rahapulasta, jätettiin sali vuokraamatta talvella 1979–1980. Tämän jälkeen toiminta taas piristyi ja muutamaan katkosta lukuun ottamatta latulaisilla oli kuitenkin oma salivuoro vuoteen 1990 saakka.

Eräretkiä ja retkireittejä

Ensimmäinen yhdistyksen hiihtoretki Lappiin tehtiin vuonna 1958. Tämän jälkeen jäsenet osallistuivat omin päin Suomen Ladun järjestämille Lapin vaelluksille tai kävivät itsenäisesti pieninä ryhminä hiihtelemässä tuntureilla.

Vastineeksi näille retkille kehiteltiin vuonna 1967 myös Pohjois-Karjalaan oma, pääsiäislomalle ajoittuva eräretki.

Ensimmäiselle retkelle lähti mukaan yhdeksän kovakuntoisinta latulaista, joukossa mm. maailmaennätyskävelijä Eino Halinen. Aimo Saarelaisen johdolla edettiin metsätaipaleita pitkin Lieksan takaa Nurmijärveltä kohti Ilomantsissa sijaitsevaa Naarvan kylää. Hyvän hankiaishiihtokelin vallitessa tehtiin taivalta kahdessa päivässä runsaat sata kilometsiä. Yö vietettiin teltassa, joka samoin kuin kamina ja kaikki muu tarpeellinen, kuljetettiin mukana ahkiassa. Ainoastaan polttopuut saatiin maastosta.

Lappi houkutteli kuitenkin enemmän kuin oma maakunta. Seuraavana vuonna eräretkelle ei ilmoittautunut yhtään halukasta. Suomen Ladun otettua huolekseen tämän ”korpieräretken” mainostus, saatiin keväällä 1969 taas mukaan kuusi lähtijää. Tällä kertaa reitti kulki Ruunaasta Hattuvaaraan.

Seuraavana vuonna hiihto keskittyi kokonaan Ruunaankoskien ympäristöön ja Pielisjärven (nyk. Lieksa) saloille. Tällä kertaa lähtijöitä oli taas 11 ja taivalta tehtiin kaikkiaan 100 km. Yöt vietettiin osittain teltassa, osittain laavuissa rakotuliilla.

Retket herättivät suurta kiinnostusta paikallisessa lehdistössä, mutta silti innostus loppui näihin kolmeen kertaan. Joensuun Latu tuli kuitenkin näyttäneeksi taitonsa retkeilyn asiantuntijana. Niinpä Pohjois-Karjalan maakuntaliitto otti yhteyttä johtokuntaan vuonna 1968 ja pyysi apua retkeilyreitien suunnittelussa sekä merkitsemisessä Kolilta Ilomantsiin. Latulaiset innostuivat, sillä tällainen työ sopi mainiosti yhdistyksen toimintaan.

Jo samana syksynä lähdettiin ensimmäiselle kartoitusretkelle. Seuraavana vuonna jatkettiin järjestämällä kuusi yhteistä patikkaretkä, joilla haettiin sopivaa reittiä. Lisäksi innokkaimmat retkeilivät samassa tarkoituksessa yksityisesti. Syksyllä oli valmiina reitti Kolilta Suomujärvelle. Osittain näiden kartoitusmatkojen ansiosta tehtiin toimintakaudella 1969–70 kaikkiaan 41 erilaista hiihto-, patikka- tai kävelyretkeä. Reitin valinnassa tekivät erityisen suuren työn Ella ja Veikko Kautto. Veikko Kauton maanmittarikoulutus oli hyväksi avuksi neuvoteltaessa maaomistajien kanssa.

Maakuntaliiton kanssa alkanut yhteistyö retkeilyreiteistä jatkui myöhemmin seutukaavaliiton kanssa. Vuonna 1974 annettiin lausunto virkistysaluesuunnitelmaan liittyvistä retkeily- ja ulkoilureiteistä. Seuraavana kesänä osallistuttiin ”Polku-projekti 75”:teen ja merkittiin sekä kartoitettiin reitti Kolilta Putkelaan. Sen sekä muiden Ladun toimesta tutkittujen, valmiiden retkeilyreittien maastonselvitykset ja karttapiirroksot luovutettiin suunnittelijoille. Lisäksi tehtiin esitys, että uittoyhdistyksen erämaakämpät säilytettäisiin ja kunnostettaisiin retkeilijöiden tarpeisiin.

Yhteistyö seutukaavaliiton kanssa jatkui tiiviinä vielä 1980-luvulla. Hyvänä yhteyslenkkinä toimi yhdistyksen tuolloinen puheenjohtaja Pekka Huovinen, joka työskenteli seutukaavaliiton palveluksessa.

Vaikka Joensuun Ladun jäsenmäärä oli supistunut pieneksi (alle 150 jäsentä vuosina 1968–1974) huomattiin yhdistyksellä kuitenkin olevan merkitystä yhteiskunnallisena osallistujana ja painostusryhmänä. Tämä innosti muihinkin kannanottoihin. Kaupunkia alettiin painostaa valaistun ladun saamiseksi Joensuuhun. VR:n liikennepiirille taas lähetettiin kirjelmä, jossa esitettiin junayhteyksien parantamista Itä-Suomesta Lappiin. Monet halusivat lähteä lomallaan tuntureille, mutta junamatkoihin kului mennessä kaksi päivää, mikä lohkaisi turhan suuren osan lomasta.

Parannuksia saatiinkin aikaan. Kaupunki teki aikanaan valaistut ladut. VR puolestaan järjesti hiihtoloman aikana erikoisjunia Lappiin ja myöhemmin mm. Vuokattiin. Hiihto- ja pääsiäislomien aikana kulki joinakin vuosina myös postiautolinja Joensuusta Lappiin.

Latualueyhteistyötä 1970-luvulla

Joensuun Latu ei jäänyt Pohjois-Karjalan ainoaksi latuyhdistykseksi. Pielisen Karjalaan syntyi oma yhdistys Pielisen Latu vuonna 1954 ja Ilomantsiin Pogostan Latu. Joensuun ympäristökunnissa toimi Joensuun Ladun alaisia latukerhoja. Enon latukerho itsenäistyi myöhemmin erilliseksi yhdistykseksi. Joensuun Ladun toiminta-alueeksi jäivät kaupungin lisäksi Kontiolahti, Liperi ja Pyhäselkä.

Vaikka Joensuun Ladun toiminta oli sangen jäsenkeskeistä, tehtiin jonkin verran yhteistyötä muiden latuyhdistysten kanssa. Enon Ladun kanssa vuorovaikutus oli vilkasta vuosina 1969–1971. Enolaiset mm. vierailivat Lykynlammella laskiaismässä, jonka päätteeksi jatkettiin vielä tanssia. Yhdessä järjestettiin kävelyretkiä ja pikkujoulu. Suomen Ladun innostamaa kyykkäpeliäkin kokeiltiin vierailulla Enossa.

Ilomantsilaisten ja lieksalaisten kanssa käytiin yhteisillä vaellusretkillä sekä lainattiin heidän käytössään olevia tukkikämppejä ja metsästysmajoja. Suomen Ladun kesäpäiville kuljettiin yhteisillä kyydeillä. Kiteen Rämpijöiden vieraina haettiin laturetkelle uusia tuulia Pajarin hiihdosta. Lisäksi annettiin vetoapua latuyhdistyksen perustamisessa Vuokattiin.

Latuyhdistysten määrän kasvaessa alettiin Suomen Ladussa kaivata jonkinlaista väliportaan hallintoa. Kokeilumielessä muodostettiin latupiirejä. Pohjois-Karjalan latualue perustettiin keväällä 1972. Se ei ollut virallinen yhdistys tai piirihallinnollinen elin, vaan tarkoitettu lähinnä koordinoimaan yhteisiä tapahtumia. Pohjois-Karjalassa latualueen perustamista vauhditti erävaelluksen SM-kilpailujen järjestäminen. Myöhemmin latualueita ja -piirejä yhdistettiin. Pohjois-Karjala tuli osaksi Savo-Karjalan latualuetta, joka käsittää koko nykyisen Itä-Suomen läänin (aiemmin Pohjois-Karjalan, Kuopion ja Mikkelin läänit).

Suomen Ladun kokouksiin ja suunnittelutilaisuuksiin Joensuun Latu lähetti

säännöllisesti edustajia. Suurena ja Pohjois-Karjalan keskeisenä yhdistyksenä se toivoi saavansa edustuksen myös kattojärjestön luottamusjohtoon. Muutaman epäonnistuneen yrityksen jälkeen valittiin Veijo Ehari Suomen Ladun hallitukseen vuosiksi 1971–1974. Tämän jälkeen siellä ovat istuneet joensuulaiset Kari Laaninen 1979–1982 ja Pekka Huovinen 1987–1992.

Yhteistyötä tehtiin yleensä myös paikallisten liikuntajärjestöjen kanssa. Sitä yritettiin laajentaa lisäksi muihin suuntiin. Esimerkkinä tästä mainittakoon Kontiolahden seurakunnan kanssa toteutettu tapahtuma ”Pietarin hiilivalkeat” keväällä 1970. Se lähti ajatuksesta, että luonto voi toimia myös hiljentymispaikkana. Hiljainen nuotioilta kokosi viitisenkymmentä henkeä viettämään tunnelmallista kiirastorstai-iltaa Kylmäojalle. Hiilivalkeat uusittiin vielä kaksi vuotta myöhemmin, jolloin yleisönä oli pääasiassa rippikouluikäistä nuorisoa.

Erävaelluksen SM-kilpailut Pohjois-Karjalassa innostavat vaeltaajia

Eräretkeily kuului Suomen Ladun ohjelmaan 1940-luvulta lähtien. Tunnuslauseeksi tuli ”*Latu hiihtää kesälläkin*”. Jäsenille alettiin järjestää eräretkeilykursseja, joilla koulutettiin päteviä vetäjiä vaelluksille.

Eräretkeilijöiden tietojen ja taitojen edistämiseksi Suomen Latu järjesti myös kilpailuja, jotka huipentuivat vuonna 1970 aloitettuihin, vuosittaisiin erävaelluksen Suomen mestaruuskilpailuihin. Kahdet ensimmäiset SM-kisat toteutettiin Saariselällä, mutta sitten siirryttiin Napapiirin eteläpuolelle.

Joensuun Latu oli järjestänyt jo muutamia kertoja talvisia eräretkiä. Vaellusreittien suunnittelussa se oli saanut julkista tunnustusta. Alueen latuyhdistyksissä oli lisäksi useita kurssitettuja eräoppaita. Niinpä kolmannet eräretkeilyn SM-kilpailut annettiin vuonna 1972 Joensuun Ladun hoidettavaksi. Mahdollisesti päätökseen vaikutti myös se, että joensuulainen Veijo Ehari oli juuri valittu Suomen Ladun hallitukseen.

Käytännön järjestelyt aiheuttivat runsaasti työtä yhdistykselle. Alkutoimet suoritettiin omalla joukolla, mutta toukokuussa mukaan tarjoutui Pielisen Latu ja Enon Latu lupasi apuaan. Työt jaettiin nyt kolmen yhdistyksen kesken, mutta päävastuu kaikilla aloilla säilyi Joensuun Ladulla. Kilpailun johtajina toimivat Urpo Mikkonen Joensuun Ladusta ja Pentti Koivistoinen Pielisen Ladusta. Muista tehtävistä Joensuun Latu hoiti rahaliikenteen, tiedottamisen, kuljetukset ja saunojen lämmityksen sekä kutsuvieraiden ohjelman. Ratamestareiden tehtävät jaettiin Pielisen Ladun kanssa ja muonituksessa avusti Enon Latu.

Kilpailut päätettiin sijoittaa ”runon ja rajan maisemiin”. Keskuspaikaksi valittiin Hopealammen kämpppä Lieksassa. Sieltä lähti Koitereen pohjois- ja